

OTUZ TAŞ

Ayşe Ünüvar

- Okul yolunun üzerinde evleri vardı. Küçük bir dolma ev. Çatı katı sıvasız tuğladan. Önüne ekili iki can erik, bir ayva ağacı geniş salon camını perdeler, içeriyi göstermezdi. Abisi kötü hastalıktan ölmüş derlerdi. İnanmazdım ben. Ayten; sarı gür saçlı, kolları boğum boğum bir çocuktü. Gözleri! En çok gözleri anlatırdı içini. Mavi bir su akardı içinden ağır. Derin, parlak ama her daim hüznü yumağı. Babası, babamla aynı fabrikada işçiydi. Dört kardeşlerdi. Üç kalmışlardı. Mahalleye gelmeden ölmüştü en büyükleri. Öğretmen, hayat bilgisinden bir ödev vermişti bir gün. Ayten tamam edemedi diye kızmış, şeddeli bir tokat savurmuştu. Hiç unutmam, ağlamadı kız. Sıktı kendini. Derin mavi gözlerinin arkası dolu dolu oldu ama akmadı yaş. Zorladı, akıtmadı. O gün sarılmıştık Ayten'le. Bir daha hiç görmedim onu. Haberlerini hep duydum ama. İlkokuldan sonra okula devam etmedi Ayten. Yaşıtım tüm kızlar gibi önce dikiş nakış, örgü, tel kırma, boyama, kırk yama kurslarına gidecek sonra biraz ara verip evde dünür bekleyecek diye konuşuldu, mahallenin dedikodu tayfası tarafından. Hasılı okumadı Ayten! Oysa kır bıyıklı, uzun boylu öğretmenimizin sorularına en çok o cevap verir, en düzenli defteri o tutar, hokkasını hiç yanından ayırmaz, mürekkebi hep siyah kullanırdı. Ben, hep unurdum babamın aldığı dış yüzü sarı hokkayı da onunkine batırırdım divit kalemi. Hayır demez, kıskanmaz, vermezlik etmez, derin su gibi bakardı. İçim dinlenirdi o bakınca. Mor bir hırkası vardı, beyaz renkten dantel gidilmişti kollarına. Annesi örmüş. Sana da örsün demişti bir gün. Olur demiştim biraz utanarak. Anneme söylemiştim bunu. Yüzü asıldı, kızardı, öfkelenildi. "Bir daha o kızla arkadaşlık ettiğini görmeyeceğim" dedi. Anlamak istedim.

Sordum. Cevap vermedi. Sonra babama söylemiş. Babam; “Okula üst yoldan, caminin arkasından git bir daha.” dedi. Üzüldüm. Aynı sıra da oturduk Ayten’le. Öğretmen yerlerimizi değiştirdi bir gün. Şüphelenecektim ama tüm sınıfın yeri değişmiş, ben Sıddıka’yla oturmaya başlamıştım. Öğretmendi Sıddıka’nın babası. İyi kızdı ama Ayten’in yerini tutmuyordu. Onu daha arkaya almıştı öğretmen. Ara da döner bakar, gözleri buz gibi derin derin akardı. Dinlenirdim saniyelik o bakışta. Dinlendirirdi beni onun o sükût, sorgusuz, teslim hâli. Hiç sorgulamaz, eleştirmez, mızıkçılık etmezdi çocuk tabiriyle. Uzun teneffüste otuz taş, kısa teneffüste beş taş oynardık kızlarla. Oğlanlar uzuneşek, çelik çomak, dokuz kiremit, tek kale oynardı. Nöbetçi öğretmen, zil çaldı diye düdüğü çala dursun hiç oralı olmaz, hikâyeyi gerçek eder yarışır yarışırdık. Ayten uzakta kaldı o gün. Kızlar çağırılmamışlar. Ne otuza taş koydu ne beşe. Yanına vardım. Okul kapısının hemen yanındaki Dilik Bakkal’ın, iki pay merdiveninin birine oturmuş, siyah önlüğünün eteğiyle oynuyordu. Oturdum ben de. Hiçbir şey demedi. Uzun uzun baktı sadece. Yine pınarlar aktı, ülkeler coştı, coğrafyalar değişti o sükûtu derinde. Sustum. Beraber sustuk. Zil çaldı. Nöbetçi öğretmen bağırdı. Akasya ağaçlarının olduğu kapıdan girdik. “Bismillah.” dedi girerken. Bakınca ılık ılık oldu derin mavi gözleri. Sarı, iki belik örgü saçlarına kırmızı kurdele bağlamıştı ablası. Ablamla aynı yaşlardı. Aynı dikiş nakış kursuna gidiyorlardı. “Burası çok eskiden mezarlıkmuş da.” dedi. Gözlerim doldu yüzüne bakıp; “Nereden biliyorsun?” dedim. “Abim öldü ya, o zaman konuşmuşlardı yaşlılar dedi...” Sustum. Daha çok battı içime, ona uzak kalmak. Akşam babama sordum. “Benim çocukluğumda mezarlıktı orası.” dedi. Ağladım. Tek tük mezar kalmıştı. Sonra kalan kısma okul yapıldı dedi... Ayten doğru söylemişti. Ayten hep doğru söylerdi. Ayten temizdi, paktı. Öğretmen tırnaklara, mendillere baktığında en temiz hep onunki olur; önlüğünün altına külotlu çorabını her gün yıkatıp giyerdi. Ablası yıkarmış. Annesi biraz yaşlıcaydı. Değişik el baskılı bir yazma örterdi başına ablası. Daima siyah, daima ak renkte üzüm yaprağı baskılıydı örtüsü. Onların köyünde yaparlarmış bu yazmayı. El dokuması, el boyamasıymış... Başkaydı. Her bir şeyi başkaydı Ayten’in. “Babası iyi adam.” dedi bir gün babam. Neden diye sormak istedim, yüz vermedi. Neden? Herkes neden uzak duruyordu onlardan? Annem neden istemiyordu? Abim de “Abisi de çok iyi biriymiş.” deyince bir gün merakıma yenilip sorgu soru sormaya başladım ama bir şey çıkmadı. Ayten; hiç serzenişte bulunmuyor, ben konuşsam konuşuyor, susarsam susuyordu. Ondaki bu teslim sükût hâl, çocuk kafamın algılayamadığı bir şeydi ki aynı yaştaydık. Nasıl bu kadar olgun oluyordu anlayamıyordum? Bir gün uzun teneffüste otuz taş için herkes cebindeki taşları çıkarıyordu ki Ayten’i gördüm,

akasyaların altından bakkala doğru gidiyordu. “Çağırılım ya! Ayten gidiyor kızlar.” dedim. Hepsinin suratı asıldı birden. Bomboz oldu yüzleri. “Ne oldu?” dedim sert ve kırmızı bir yüzle. Kimse ses etmedi. Arkasını dönen, yere bakan, taşları sayanlar oldu. Tebeşirle betona çizdiğimiz çemberin içindeki otuza yakın taşı iki elimle dağıtıp avazım çıktığı kadar bağırdım; “Ya ben de oynamam ya da anlatın.” dedim. Ağlamaya başladı çilli kızlardan biri. Sonra öteki susalım dedi. “Susun!” dedim. “Susun!” Bir daha oynamayalım deyip arkamı dönüp ağlayarak koşmaya başladım. Gidip Ayten’e sarılmaktı niyetim. Sınıfın en şişmanı seçirtip yetiştirdim bana; “Nikbetmiş o aile.” dedi. “Nikbet ne demek?” dedim. “Uğursuz, lanetli yani.” “Neden ki?” “Kadının doğurduğu çocuklar hep ölmüş köylerinde. Ondan buraya taşınmışlar. Tuhafklar dedi annem. Onlarla oynama! Evlerine varma! Verdiğini yeme! Giysisini filan üzerine alırım deme! Aynı oyunu oynama! Aynı sırada oturma...” dedi. Gözlerim doldu. Ben Sıddıka’yla oturuyordum ama Ayten’in yanında kimse yoktu. Ayten ayva getirmişti geçen kasım ayında, benim dışımda kimse yememişti. Bu hafta can erik getirdi, kimse almayınca kır bıyıklı öğretmenimiz; “Benim çocuklar çok sever eve götürüyüm, annene teşekkür et kızım.” dedi... Bunlar hep bu yüzdendi. Annem de duymuştu demek! Ayten’in ailesi uğursuz diye... Uğursuz olmak ne demektir? Ölüyorlar diye kardeşleri, bu onların suçu muydu? Kapı önünde dedikodu yapıp duran teyzelerden daha mı uğursuzdu Ayten’in annesi, babası, güzel yazmalı ablası ve kalan tek abisi. “Kapılarını kimse çalmıyor.” dedi annem, akşam yemekte tüm olanları anlatıp ağlayınca ben. “Gitmeyeceksin! Konuşmayacaksın! Verdiğini yemeyeceksin! Belki sana, bana, kimseye söylemedikleri gizli bir hastalıkları var. Neden dinlemiyorsun beni. Ya sana da bir şey olursa? Okunmuşlar belki! Üflenmişler belki! Kel yere basmışlar! Ocak bulamamışlar belki! Kim bilir? Sen çocuksun daha aklın ermez, elbet büyüklerin güngörmüş, hâl bilmişlerin bir bildiği var ki uzak durun diyorlar. Uzak dur sen de ana, ata sözü dinle. Bak baban da öyle diyor.” Babama baktım; hıçkırma hıçkırma ağlıyor, gözyaşlarımla süt çorbasının içine akıyordu. Biraz düşündü babam kaşık elinde. “Ata sözü dinle kuzum, atalar derse boş demez” dedi. “Ya atalar yanlış biliyorsa! Atalar görmüş, geçirmiş, sezmiş de bilmiştir, yanlış derler mi hiç! Hem diyelim senin arkadaşının suçu yok. Sen de onunla vardın geldin okula, oyuna, her yere, evlerine de gittin. O zaman Ayten arkadaşın olacak ama kimse arkadaşın olmayacak, kimse seninle oynamayacak, gülmeyecek, taş toplamayacak... Hangisi kötü?” Sustum. Gözyaşlarımla seyrelttiği buz gibi çorbayı yemeye vurdurdum kendimi. Haklıydı babam. Haksız belki ama haklı... O günden sonraydı, Ayten hiç bakmadı bana. Anlamış gibi. Duymuş gibi. Sezmiş ya da rüyasında görmüş gibi uzakça durdu benden... Ne ayva getirdi bir daha ne de erik...

Devrilen yılların ardındaydı işte. Bir kadın gördüm. Uzak uzak bakan. Gözlerinin ferisi sönmüş. Görüp görmediğini anlayamadığım. Tekerlekli sandalyede yalnız başına oturuyordu. Kimsesiz bir hâl geçip gitti yanımdan. Bisikletimden inip yanına vardım. Buruşuk ellerinde koyu mavi bir tespih vardı. Etrafa şöyle bir baktım ki kimi kimsecikleri yoktu. Hafif yaz yeli başındaki yazmayı tepesine doğru sıyrınca titrek elleri kuş kanadı gibi havalanıp yazmayı aradı. Kördü. Belki de azıcık görüyordu bilemedim o anda. Eğilip yardım ettim. Tenime değen bu yumuşak şeyi anımsadım o vakit. Ak, bağ yaprağı baskılı, kara bir yazmaydı bu. Yukarı aşağı, sağa sola baktım. Burası orası mıydı? Burası bizim okul yolumuz, eski ama eskimemiş mahallemiz miydi? Titredim. İçime bir su aktı. Buz gibi mavi bir su. Gökyüzüne kadar yükselen apartmanlar, süslü cavcavlı yaz bahçeleri, bisikletle dolaşan kız çocukları, vızır vızır dolaşan egzozu zimbirtilli araçlar... Orası mıydı burası? Burası mıydı orası? Yok! Yok imkânsız bu! Cami aynı cami mi? Yok bu daha büyük, daha görkemli. Daha daha... "Abla!" dedi küt saygılı bir ses. Dönüp baktım. Genç, bıyıkları yeni terlemiş, mavi gözlü, sarı saçlı bir oğlandı bu. Baktı. Baktı. "Anneannem" dedi. "Kimsesi yok sandım." dedim utanarak. Tekerlekli sandalyeyi öne doğru sürüp yolun sağındaki köşeye kapısı çıkan sarmaşıklı eve girdi. Arkası sıra çekti bir ses beni. Vardım. Duvarına sarmaşık sarmış evin hantal bahçe kapısından girdim. Önüm sıra duruyordu kadın. Öylece tekerlekli sandalyede. Oğlan merdiven başında seslendi. "Anne bir bak, bir misafirimiz var!" Ayva yaşlanmış, içi delik deşik kovan olmuş, sırtını evin duvarına yaslamış. Erik ağaçları yarı belinden boğulmuş, çeperlerine aşı yüklenmiş, dolma evin tuğlaları müzmal olmuştu ama bildim. "Vardım. Buldum." desem yalan! Onlar buldu beni. Öylesine değil, öylece çıktı yoluma. Çağrıldım. Çağırıldı, içimdeki bitip tükenmez hasret ile vicdan azabı. O evdeydim, biliyorum. Burası beraber kesir işlemleri çözmeye geldiğim Ayten'in eviydi. Burası yarım bıraktığım, içime gelen ama hatırlamaya bile korktuğum evdi. Büyümüştüm. Yaşın ortasına vardım desem daha sahici olur... Başka şehirlerde, başka hayatlar tanımış, birçok arkadaşı edinmiş, onlarca başarıya imza atmış, gazetelerde başarıları anlatılan biri olmuş ama otuz taştaki, otuzuncunun eksikliğini hep yaşamıştım. O yoktu. Ayten yoktu ama nereye gidip ne yaptıysam sanki su gibi derin gözleriyle bana duadaymış gibi gelirdi. "Ayten!" dedim. İnce ağlamaklı utanmış bir sesle. "Annem!" dedi genç oğlan. Ayten evlendi demek, dedim... Birkaç şey duymuştum taa uzakta olsam da. İlkokul bitmiş; ben, çekip gitmiş, uzun yıllarca da buralara hiç gelmemiştim. Geldim desem yalan yine. Çağrıldım. Edilen duaya hürmeten buradayım biliyorum... Uzak da olsam üzülmüş, bir gece ağlayıp Ayten'e diye bir not yazmıştım. Babası ölmüştü. Kaza denilmişti ama ondan önce o kara

---

yazmalı ablası ölmüştü. İnce hastalık demişler. Sanki ince hastalık kalmıştı bu çağda? Ardı sıra annesi felç olmuş ve son abisi bunlara dayanamayarak intihar etmişti. Ayten yapayalnız kaldı dediler. Yapayalnız. Yalnız değildi. Dua ettim hep. Otuz taşı en iyi oynayan el için Tanrı'ya el açtım hep... "Geldin demek!" dedi. Cılız, teslim, ılık bir ses. Başımı kaldırdım. Eski dolma evin merdiveninden yüzü gözü buruş kırış bir kadın iniyordu. Saçları kara yazmanın altından iki belik salınmış. Durdum. Ağlamaya başladım. "Sen Ayten'sin!" dedim ama içim ölüyordu bunu derken. Zira bu Ayten olmazdı. Ayten, annesinden daha yaşlıydı sanki. Sarılmak için kollarımı açtım. Büyükçe bir kese uzattı. Ağzı boğum boğum olmuş, üzeri işli bir kese. "Emanetini aç, sonraya kalsın sarılmak." dedi. Elleri titriyordu. Uzanıp aldım keseyi. Ayva ağacının altındaki tahta masaya dayalı iskemleye oturup çözdüm bağı. İçinden el örgüsü, mor bir hırka çıktı. Kollarına ak dantel gidilmiş. Hıçkırarak ağlamaya başladım. "Ama sen!" dedim. "Sen unutmamışsın!" "Sen de." dedi sarılarak. İkimizde ağlıyorduk ki oğlan seslendi; "Abla hırkanın cebine de bak." Usulca yokladım elimle. Erik saklı zannettim önce. Cebin içine uzandım. Bir avuç taş. Bir avuç da diğer cepte. On beş, on beş tam otuz taş! Bizim taşımız... "Haydi." dedi gülerek. "Haydi, çiz yere bir çember, oynayalım da görsün bizim oğlan..." Ben çizerken onun mavi gözlerindeki derin teslimiyetin hiç değişmediğini gördüm... "Ben de teslim olsaydım böyle olmazdı, onu bunca yıl hiç kaybetmezdim." dedim, yavaşça çatarak kadere...